संस्कृत भारती

अक्षरम्, ८ उपमार्गः, २ घट्टः गिरिनगरम्, बेङ्गलूरु - ५६० ०८५.

पत्रालयद्वारा संस्कृतम्

संस्कृतम् संस्कृतम् संस्कृतम् संस्कृतम् संस्कृतम्

PARICHAYA -10

Bk. Demlan 2000

WHY PROPAGATION OF SAMSKRIT AND HOW ?

Assistence from Retired Persons

After retirement, many people seek an occupation that will help in spending their time productively. Such people could be trained in Samskrit or encouraged to take the correspondence course and they could help in spreading Samskrit to other people. As they have rich experience, they could lend a helping hand that would be very useful in propagating Samskrit. In this way, they could use their time productively and also derive satisfaction from saving our Mother tongue.

Balakendram

In modern times,often,even parents don't have any time for their childern and are left to amuse themselves. At such times, Balakendras can be conducted and using the book "Balakendram" childern can be introduced to Samskrit. This publication helps teach Samskrit in a simple manner through play and activities. It provides wholesome entertainment to childern which will also help enrich their personality, lifestyle and thinking with our culture.

Samskrit in Clinics and Hospitals

A hospital is a place where people of all ages and walks of life visit at some time or the other. If we could have signs denoting operation theatre, emergency ward etc in Samskrit also, all the patients, others accompanying them and hospital staff would get to read them. If the doctor wishes, he could even have the medical instruments labelled in Samskrit, along with the name in English. This would not offend anybody but only serve to excite the interest and curiosity about Samskrit in people. It would of course serve in propagating Samskrit.

NOTE:

The matters given in the inner pages of the cover are only for information. Questions on these points will not be asked in the exam.

ॐ

जयतु भारतम् - जयतु भारती

संस्कृतभारती

Samskrita Bhāratī

पत्रालयद्वारा संस्कृतम्

Samskrit Through Correspondence

'Aksharam' 8th cross, Girinagar II Phase
Bangalore-560 085. Ph.: 6721052

परिचयः - PARICHAYA

दशमः पाठः - TENTH LESSON

॥ तस्य तदेव मधुरं यस्य मनो यत्र संलग्नम् ॥

Sweet it is to him to which his mind is struck.

१. विशेषण-विशेष्याणि

The noun is called Visheshya (substantive) and qualities or properties expressed of it are its Visheshanas (adjectives). Let us acquaint ourselves with some of them in sentences.

१. सुन्दरः तरुणः तत्र तिष्ठति ।

२. दीर्घा लता सर्वत्र प्रसृता[a] अस्ति ।

३. उद्याने उन्नताः वृक्षाः सन्ति ।

४. शुकाः[b] मधुराणि फलानि खादन्ति ।

---

a. spread, b. parrots

५. जनाः नद्यां मलिनानि वस्त्राणि क्षालयन्ति ।

६. जनकः पुत्रीम् उमाम् आह्वयति[c] ।

७. नार्यः लघुना कन्दुकेन[d] क्रीडन्ति ।

८. बालिका दीर्घया लेखन्या लिखति ।

९. सर्वे नूतनैः पुष्पैः देवम् अर्चन्ति ।

१०. जगद्धिताय[e] देवाय नमः ।

११. सर्वाभ्यः प्रजाभ्यः स्वस्ति ।

१२. उत्तीर्णेभ्यः छात्रेभ्यः प्रशस्तिपत्रं प्रयच्छन्ति ।

१३. बालकः धावतः[f] वाहनात् पतति ।

१४. सर्वे कठिनात् आतपात्[g] ताम्यन्ति ।

१५. उन्नतात् वृक्षात् फलानि पतन्ति ।

१६. सकलस्य प्रपञ्चस्य सृष्टिकर्ता परमात्मा ।

१७. प्रवहन्त्याः[h] नद्याः जलं निर्मलम् ।

१८. कविकुलगुरोः कालिदासस्य कविता ।

१९. तस्यां पाठशालायां संस्कृतकक्ष्या प्रचलति ।

२०. सर्वेषु स्थलेषु देवः अस्ति ।

२१. विशाले क्रीडाङ्गणे सर्वे क्रीडन्ति ।

२२. बहवः कवयः सुन्दरान् श्लोकान्[1] लिखन्ति ।

२३. सर्वे जनाः उदयमानस्य[i] सूर्यस्य किरणान् दृष्ट्वा हृष्यन्ति[j] ।

२४. अम्ब ! एकां[2] कथां कथय ।

२५. चत्वारि आम्रफलानि, पञ्च नालिकेरफलानि च सन्ति ।

२६. छात्राः धीराः[3] धीमन्तः[k] पटवः[l] विनीताः[m] च भवेयुः ।

---

c. calls, d. with a ball, e. doing good to the world, f. running, g. sunshine, h. flowing, i. rising, j. get delighted, k. wise, l. skilled, m. modest.

1. In the same sentence, adjectives agreeing with the subject, object, etc. can be used.
   Ex. बहवः कवयः सुन्दरान् श्लोकान् लिखन्ति ।
2. Words expressive of number are generally used as Visheshanas.
   Ex. एकां कथां कथय ।
3. One Visheshya can have many Visheshanas.
   Ex. धीराः धीमन्तः चतुराः बालाः ..... ।

प्रश्नाः

(अ) १. जनाः कुत्र कीदृशानि वस्त्राणि क्षालयन्ति ?

२. कीदृशेभ्यः छात्रेभ्यः किं प्रयच्छन्ति ?

३. सर्वे कीदृशात् आतपात् ताम्यन्ति ?

४. छात्राः कीदृशाः भवेयुः ?

५. कुत्र देवः अस्ति ?

(आ) Fill up the blanks with suitable adjectives:

१. .... वृक्षात् पर्णानि पतन्ति ।

२. .... गृहे चित्राणि सन्ति ।

३. .... उद्यानेभ्यः फलानि आनय ।

४. .... नद्यां मीनाः सन्ति ।

५. .... देवाय नमः ।

(इ) Fill up the blanks with suitable substantives:

१. स्थूलं .... दृष्ट्वा मम भीतिः ।

२. कृष्णं .... मा धारय ।

३. दीर्घायां .... पुष्पाणि बहूनि ।

४. स्त्रियः मलिनानि .... क्षालयन्ति ।

५. तस्यां शालायां .... कक्ष्या प्रचलति ।

२. चाटुश्लोकः

Two lady friends met once after their marriage. They exchanged notes about the inner worth of their respective husbands. The following stanza belongs to such a context:

चतुरः खलु मे भर्ता लिखति च यच्च परो न वाचयति ।
सखि ! चतुरतरो मे भर्ता स्वयमपि लिखितं स्वयं न वाचयति ।।

One of the ladies said- "My husband is very intelligent. No body can read what he writes." The other lady said- "My husband is more intelligent. He cannot read what he has himself written."

३. समस्या

पानीयं पातुमिच्छामि त्वत्तः कमललोचने ।
यदि दास्यसि नेच्छामि नो दास्यसि पिबाम्यहम् ।।

The apparent meaning of the stanza involves a contradiction. The meaning of the stanza is "O Lotus-eyed one! I want to drink water from you. I do not drink if you give. I shall drink if you do not give."

The solution to the problem is as follows:- Split the word दास्यसि as दासी + असि (if you are a slave girl) नो दासी असि - if you are not a slave girl. If दास्यसि is taken as a verb, then arises the contradiction.

४. सुभाषितम्

गुणायन्ते दोषाः सुजनवदने दुर्जनमुखे
गुणा दोषायन्ते तदिदमपि नो विस्मयपदम् ।
महामेघः क्षारं पिबति कुरुते वारि मधुरं
फणी क्षीरं पीत्वा वमति गरलं दुःसहतरम् ।।

पदविभागः -

गुणायन्ते, दोषाः, सुजनवदने, दुर्जनमुखे, गुणाः, दोषायन्ते, तत्, इदम्, अपि, नो, विस्मयपदम्, महामेघः, क्षारम्, पिबति, कुरुते, वारि, मधुरम्, फणी, क्षीरम्, पीत्वा, वमति, गरलम्, दुःसहतरम् ।।

तात्पर्यम् -

Defects turn into virtues when they come from (lit from the mouth of) the good persons. Virtues turn into defects when they come from the wicked. This is not an occasion to be surprised. The great cloud drinks salty water and makes rain water sweet. The serpent drinks milk, but emits intolerable poison.

वनेऽपि सिंहा मृगमांसभक्षिणो
बुभुक्षिता नैव तृणं चरन्ति ।
एवं कुलीना व्यसनाभिभूता
न नीचकर्माणि समाचरन्ति ।।

पदविभागः -

This can be easily prepared.

तात्पर्यम् -

Lions which feed on the flesh of wild animals do not eat grass when badly hungry. Similarly persons of noble origin do not follow bad paths when they are overpowered by adversity.

५. पदसङ्ग्रहः

क्षिप् - To throw

१) क्षिपति २) क्षिप्यते ३) क्षेप्स्यति
४) क्षेप्तव्यम्, क्षेपणीयम् ५) क्षिप्तः, क्षिप्ता, क्षिप्तम् ६) क्षिप्तवान्, क्षिप्तवती
७) क्षिपन्, क्षिपन्ती, क्षिपती ८) क्षिप्त्वा, निक्षिप्य ९) क्षेप्तुम् ।

खन् - To dig

१) खनति २) खन्यते, खायते ३) खनिष्यति

४) खनितव्यम्, खननीयम् ५) खातः, खाता, खातम् ६) खातवान्, खातवती ७) खनन्, खनन्ती ८) खनित्वा, खात्वा, उत्खाय ९) खनितुम् ।

खेल् - To play

१) खेलति २) खेल्यते ३) खेलिष्यति

४) खेलितव्यम्, खेलनीयम् ५) खेलितः, खेलिता, खेलितम् ६) खेलितवान्, खेलितवती ७) खेलन्, खेलन्ती ८) खेलित्वा, प्रखेल्य ९) खेलितुम् ।

गद् - To tell

१) गदति २) गद्यते ३) गदिष्यति

४) गदितव्यम्, गदनीयम् ५) गदितः, गदिता, गदितम् ६) गदितवान्, गदितवती ७) गदन्, गदन्ती ८) गदित्वा, निगद्य ९) गदितुम् ।

गर्ज् - To roar

१) गर्जति २) गर्ज्यते ३) गर्जिष्यति

४) गर्जितव्यम्, गर्जनीयम् ५) गर्जितः, गर्जिता, गर्जितम् ६) गर्जितवान्, गर्जितवती ७) गर्जन्, गर्जन्ती ८) गर्जित्वा, सङ्गर्ज्य ९) गर्जितुम् ।

६. काव्यकथा

रघुवंशस्य अवनतिः

अमात्याः अतिथिंमहाराजस्य पट्टाभिषेकं कृतवन्तः । अतिथिः उदारपुरुषः । सः पट्टाभिषेकसमये कारागृहे स्थितानां जनानां विमोचनं कृतवान् । पञ्जरे स्थितानां शुकानाम् अपि विमोचनं कृतवान् । तस्य परिजनेषु, प्रजासु, सचिवेषु च अतीव आदरः । विवादेषु स्वयम् एव धर्मासने उपविशति स्म । उचितं न्यायनिर्णयं प्रकटयति स्म । अनृतं तु स्वप्नेऽपि न उक्तवान् । योग्ये एव दानं कृतवान् । 'शौर्यरहिता नीतिः प्रयोजनाय न भवति । नीतिरहितं शौर्यं पशुचेष्टावत् भवति ।' अतः अतिथिचक्रेश्वरः नीतिं शौर्यं च यथोचितम् अनुसृतवान् । सः प्रतिदिनं मन्त्रिभिः सह मन्त्रालोचनं करोति स्म । तथापि मन्त्रालोचनं गुप्तं भवति स्म । एवं साम-दान-भेद-दण्डैः अतिथिचक्रेश्वरः राज्यं परिपालितवान् । स्वर्गस्य देवेन्द्रः इव भूलोकस्य चक्रेश्वरः अभवत् ।

एवं रघुवंशस्य नृपाः शैशवे विद्याम् अधीतवन्तः । यौवने सुखम् अनुभूतवन्तः । वृद्धावस्थायां वानप्रस्थाश्रमं स्वीकृतवन्तः । केचित् नृपाः योगेन शरीरपरित्यागमपि कृतवन्तः । इत्थं रघुवंशस्य नृपाः राज्यं, प्रजाः च योग्येन मार्गेण परिपालितवन्तः ।

अतिथिचक्रेश्वरात् विंशतितमः (२०) सुदर्शनो नृपः । सुदर्शनः स्वपुत्रम् अग्निवर्णम् अभिषिच्य तपः कर्तुं नैमिषारण्यं गतवान् ।

अग्निवर्णः रघुकुले निकृष्टः नृपः । तं द्रष्टुं यदा जनाः आगताः तदा सः बहिः पादद्वयं प्रदर्शितवान् । सदा कामासक्तः अन्तःपुरे सर्वम् आयुः यापितवान् । अतः क्षयरोगेण पीडितः अभवत् । यौवने एव रोगात् मृतः । मरणसमये तस्य पत्नी गर्भिणी आसीत् । अतः सचिवाः गर्भस्थशिशोः एव अभिषेकं कृतवन्तः । ततः राज्ञी एव सचिवानां साहाय्येन प्रजापालनं कृतवती ।

The Decline of the Raghu dynasty

The ministers coronated Atithi as the emperor. Atithi was a generous man. At the time of the coronation he released the people put in prison. He also released the parrots that were put in cages. He had great regard for the servants, subjects and ministers. At the times of judicial proceedings he used to personally sit on the seat of judgement. He used to give appropriate judgements. Not even in dreams he lied. He used to present gifts to the worthy and the deserving. "Policy without valour is of no use. Valour without right policy would be beastly action." Hence Atithi the emperor was pursuing right policy and

valour according to the demands of the time. He used to hold counsel with ministers everyday. But the consultation was always properly guarded. Thus with Sama, Dana, Bheda and Danda (conciliation, extending gifts, dividing and punishment) Atithi the emperor ruled the kingdom. Like Devendra in heaven he became the emperor on earth.

Thus the kings of the Raghu race learnt the lores in their boyhood. In youth they enjoyed life. In old age they undertook Vanaprastha (hermit's life.) Some kings even gave up their life through yoga. Thus the kings of the Raghu race looked after the kingdom and the subjects in the right way.

Emperor Atithi onwards the twentieth king was Sudarshana. Sudarshana coronated his son Agnivarna and went to Naimisha forest for penance.

Agnivarna was a bad king. When people came to see him he used to show his feet. He was always indulging in sensuality. He spent all his life in harem. Hence he was caught with tuberculosis. He died when he was young. At the time of his death, his wife was pregnant. Hence the ministers celebrated the coronation of the child in womb. Thereafter the queen, assisted by the ministers, carried on the administration of kingdom.

७. अन्वयक्रमः

सुतां तदीयां सुरभेः कृत्वा प्रतिनिधिं शुचिः ।
आराधय सपत्नीकः प्रीता कामदुघा हि सा ॥ १८ ॥

पदविभागः-

सुताम्, तदीयाम्, सुरभेः, कृत्वा, प्रतिनिधिम्, शुचिः, आराधय, सपत्नीकः, प्रीता, कामदुघा, हि, सा ।

अन्वयः -

तदीयाम्, सुताम्, सुरभेः, प्रतिनिधिम्, कृत्वा, शुचिः, सपत्नीकः, आराधय, हि, सा, प्रीता, कामदुघा ।

अन्वयार्थः -

तदीयाम् - That (Her) सुताम् - the daughter Nandini (Acc), सुरभेः - of the divine cow, प्रतिनिधिम् - (as) representative, कृत्वा - making (considering) शुचिः - being pure, सपत्नीकः - along with wife, आराधय - serve, हि - because, सा - that Nandini, प्रीता - (if) pleased, कामदुघा - would grant all desires.

तात्पर्यम् -

Don't bother now about the unobtainable Kamadhenu. Her daughter Nandini dwells in our hermitage. Regarding her as Kamadhenu's representative you serve her, observing vow with your wife. If she is pleased she would grant all your desires.

इति वादिन एवास्य होतुराहुतिसाधनम् ।
अनिन्द्या नन्दिनी नाम धेनुराववृते वनात् ॥ १९ ॥

पदविभागः -

इति, वादिनः, एव, अस्य, होतुः, आहुतिसाधनम्, अनिन्द्या, नन्दिनी, नाम, धेनुः, आववृते, वनात् ।

अन्वयः -

इति, वादिनः, एव, होतुः, अस्य, आहुतिसाधनम्, नन्दिनी, नाम, अनिन्द्या, धेनुः वनात्, आववृते ।

अन्वयार्थः -

इति - Thus, वादिनः एव - while saying, होतुः अस्य - of this sacrificer Vasistha, आहुतिसाधनम् - means of oblations, नन्दिनी नाम - by name Nandini, अनिन्द्या - irreprehensible, धेनुः - cow, वनात् - from the forest, आववृते - returned.

तात्पर्यम् -

While Vasistha was saying thus Nandini returned to hermitage from the forest. Nandini supplies all the materials of sacrifice for Vasistha in his daily rituals. The return of Nandini from the forest

at this juncture was indicative of fulfilment of Dilipa's desire. Blessed with Nandini's grace Dilipa in course of time obtained a male progeny in Sudakshina. This very child grew to be the great king Raghu.

८. अनुवादपद्धतिः

'Clever boy' - बुद्धिमान् बालः - Here the word 'clever' is an adjective to the word 'boy' which is a substantive. The object of description is a substantive. The special quality in the substantive is brought out by the adjective.

The adjective follows the substantive in case, number and gender. It does not have independent gender, number and case.

For example take the word "clever", which is to be translated. Which gender, number or case do you affix it with? It is to be decided after studying the substantive that follows it.

Eg. Clever boy - चतुरः बालः ।

Clever girl - चतुरा बालिका ।

By clever boy - चतुरेण बालेन ।

Clever girl (obj) - चतुरां बालिकाम् ।

To Clever boy - चतुराय बालाय ।

Of Clever girl - चतुरायाः बालिकायाः ।

We observe in the above examples how there is a change in gender, number and case of the adjective viz., clever caused by the respective change in the substantive.

'That school', 'this city' and in such other examples, what do the words 'this', 'that' and others stand for? Here too these words do not have their own case - ending, number and gender. Their forms have to be deciphered only after knowing their substantive.

Eg.- In that house - तस्मिन् गृहे ।

To these boys - एतेभ्यः बालकेभ्यः ।

That boy (obj) - तं बालकम् ।

In this sentence - एतस्मिन् वाक्ये ।

To that school - तस्मै विद्यालयाय ।

Of these lessons - एतेषां पाठानाम् ।

Of that village - तस्य ग्रामस्य ।

This book (obj) - एतत् पुस्तकम् ।

By these people - एतैः जनैः ।

These pens - एताः लेखन्यः ।

So while translating into Samskrit, more attention should be paid to the substantive and accordingly the gender, number and case of the adjective have to be first determined.

I. आङ्ग्लभाषया अनुवादं कुरुत-

१. उत्तमानि एतानि चित्राणि भवान् कुत्र क्रीतवान् ?

२. उन्नतात् वृक्षात् पर्णम् अपतत् ।

३. विशालायां नद्यां मीनाः सन्ति ।

४. एतत् पुस्तकं भवान् पठितवान् वा ?

५. तस्य अक्षराणि सुन्दराणि ।

६. एतस्यां लतायां सुन्दराणि पुष्पाणि सन्ति । (पर्णम् - ಎಲೆ)

II. Translate into Samskrit -

1. Let all people do work.
2. He writes with a beautiful pen.
3. There are 100 students in this school.
4. How many flowers are there in that garland?
5. Who is not faultless?
6. There are diverse people in this world.
7. People stroll in this vast garden.
8. The colour of the new saree is good.

(all - सर्वे, many, different, diverse - बहुविधः, of saree शाटिकायाः)

III. Translate the following sentences into Samskrit. Use only past participles. Eg. - गतवान्, उक्तवान्

1. Rama went to forest.
2. He spoke truth.

3. I ate the best fruit.
4. Did you go to cinema?
5. Many people had come to the programme.
6. Sita wrote a story.
7. Girls sang a song.
8. People made noise.
9. I woke up early today.
10. A house wife gave food to the beggar.

९. सङ्गाह्यविषयाः

१. एकादश रुद्राः - महादेवः, शिवः, रुद्रः, शङ्करः, नीललोहितः, ईशानः, विजयः, भीमः, देवदेवः, भवोद्भवः, आदित्यः ।

२. द्वादश आदित्याः - मित्रः, रविः, सूर्यः, भानुः, खगः, पूषा, हिरण्यगर्भः, मरीचिः, आदित्यः, सविता, अर्कः, भास्करः ।

३. द्वादश राशयः - मेषः, वृषभः, मिथुनः, कर्कटकः, सिंहः, कन्या, तुला, वृश्चिकः, धनुः, मकरः, कुम्भः, मीनः ।

४. द्वादश मासाः - चैत्रः, वैशाखः, ज्येष्ठः, आषाढः, श्रावणः, भाद्रपदः, आश्वयुजः, कात्तिकिः, मार्गशीर्षः, पुष्यः, माघः, फाल्गुनः ।

In Pravesha lessons, we have given an introduction to लकार. Here we are providing a list of some roots in different गण in different लकार for your intense study. Please note that these are not for the exam.

क्रियापदानि (गणशः)

भ्वादिगणः (प्रथमगणः)

भू-सत्तायाम् (परस्मैपदी)

वर्तमाने लट् (Present tense)			अनद्यतनभूते लङ् (Past tense)		
भवति	भवतः	भवन्ति	अभवत्	अभवताम्	अभवन्
भवसि	भवथः	भवथ	अभवः	अभवतम्	अभवत
भवामि	भवावः	भवामः	अभवम्	अभवाव	अभवाम

भविष्यति लट् (Future tense)			विधिलिङ् (Optative mood)		
भविष्यति	भविष्यतः	भविष्यन्ति	भवेत्	भवेताम्	भवेयुः
भविष्यसि	भविष्यथः	भविष्यथ	भवेः	भवेतम्	भवेत
भविष्यामि	भविष्यावः	भविष्यामः	भवेयम्	भवेव	भवेम

आज्ञायां लोट् (Imperative mood)

भवतु / भवतात्	भवताम्	भवन्तु
भव / भवतात्	भवतम्	भवत
भवानि	भवाव	भवाम

वदि (वन्द्) - अभिवादनस्तुत्योः (आत्मनेपदी)

लट्			लङ्		
वन्दते	वन्देते	वन्दन्ते	अवन्दत	अवन्देताम्	अवन्दन्त
वन्दसे	वन्देथे	वन्दध्वे	अवन्दथाः	अवन्देथाम्	अवन्दध्वम्
वन्दे	वन्दावहे	वन्दामहे	अवन्दे	अवन्दावहि	अवन्दामहि

लट्			विधिलिङ्		
वन्दिष्यते	वन्दिष्येते	वन्दिष्यन्ते	वन्देत	वन्देयाताम्	वन्देरन्
वन्दिष्यसे	वन्दिष्येथे	वन्दिष्यध्वे	वन्देथाः	वन्देयाथाम्	वन्देध्वम्
वन्दिष्ये	वन्दिष्यावहे	वन्दिष्यामहे	वन्देय	वन्देवहि	वन्देमहि

लोट्

वन्दताम्	वन्देताम्	वन्दन्ताम्
वन्दस्व	वन्देथाम्	वन्दध्वम्
वन्दै	वन्दावहै	वन्दामहै

अदादिगणः (द्वितीयगणः)

या-प्रापणे (परस्मैपदी)

लट्			लङ्		
याति	यातः	यान्ति	अयात्	अयाताम्	अयुः-अयान्
यासि	याथः	याथ	अयाः	अयातम्	अयात
यामि	यावः	यामः	अयाम्	अयाव	अयाम

लृट्			विधिलिङ्		
यास्यति	यास्यतः	यास्यन्ति	यायात्	यायाताम्	यायुः
यास्यसि	यास्यथः	यास्यथ	यायाः	यायातम्	यायात
यास्यामि	यास्यावः	यास्यामः	यायाम्	यायाव	यायाम

लोट्

यातु / यातात्	याताम्	यान्तु
याहि / यातात्	यातम्	यात
यानि	याव	याम

शीङ्-स्वप्ने (शयने) (आत्मनेपदी)

लट्			लङ्		
शेते	शयाते	शेरते	अशेत	अशेयाताम्	अशेरत
शेषे	शयाथे	शेध्वे	अशेथाः	अशेयाथाम्	अशेध्वम्
शये	शेवहे	शेमहे	अशेयि	अशेवहि	अशेमहि

लृट्			विधिलिङ्		
शयिष्यते	शयिष्येते	शयिष्यन्ते	शयीत	शयीयाताम्	शयीरन्
शयिष्यसे	शयिष्येथे	शयिष्यध्वे	शयीथाः	शयीयाथाम्	शयीध्वम्
शयिष्ये	शयिष्यावहे	शयिष्यामहे	शयीय	शयीवहि	शयीमहि

लोट्

शेताम्	शयाताम्	शेरताम्
शेष्व	शयाथाम्	शेध्वम्
शयै	शयावहै	शयामहै

जुहोत्यादिगणः (तृतीयगणः)

(डु) दाञ् (दा) दाने (उभयपदी)

परस्मैपदिरूपाणि

लट्			लङ्		
ददाति	दत्तः	ददति	अददात्	अदत्ताम्	अददुः
ददासि	दत्थः	दत्थ	अददाः	अदत्तम्	अदत्त
ददामि	दद्वः	दद्मः	अददाम्	अदद्व	अदद्म

लृट्			विधिलिङ्		
दास्यति	दास्यतः	दास्यन्ति	दद्यात्	दद्याताम्	दद्युः
दास्यसि	दास्यथः	दास्यथ	दद्याः	दद्यातम्	दद्यात
दास्यामि	दास्यावः	दास्यामः	दद्याम्	दद्याव	दद्याम

लोट्

ददातु / दत्तात्	दत्ताम्	ददतु
देहि / दत्तात्	दत्तम्	दत्त
ददानि	ददाव	ददाम

आत्मनेपदिरूपाणि

लट्			लङ्		
दत्ते	ददाते	ददते	अदत्त	अददाताम्	अददत
दत्से	ददाथे	दद्ध्वे	अदत्थाः	अददाथाम्	अदद्ध्वम्
ददे	दद्वहे	दद्महे	अददि	अदद्वहि	अदद्महि

ऌट्			लिङ्		
दास्यते	दास्येते	दास्यन्ते	ददीत	ददीयाताम्	ददीरन्
दास्यसे	दास्येथे	दास्यध्वे	ददीथाः	ददीयाथाम्	ददीध्वम्
दास्ये	दास्यावहे	दास्यामहे	ददीय	ददीवहि	ददीमहि

लोट्

दत्ताम्	ददाताम्	ददताम्
दत्स्व	ददाथाम्	दद्ध्वम्
ददै	ददावहै	ददामहै

दिवादिगुणः (चतुर्थगणः)

नृती (नृत्) - गात्रविक्षेपे (परस्मैपदी)

लट्			लङ्		
नृत्यति	नृत्यतः	नृत्यन्ति	अनृत्यत्	अनृत्यताम्	अनृत्यन्
नृत्यसि	नृत्यथः	नृत्यथ	अनृत्यः	अनृत्यतम्	अनृत्यत
नृत्यामि	नृत्यावः	नृत्यामः	अनृत्यम्	अनृत्याव	अनृत्याम

ऌट्			विधिलिङ्		
नर्तिष्यति	नर्तिष्यतः	नर्तिष्यन्ति	नृत्येत्	नृत्येताम्	नृत्येयुः
नर्तिष्यसि	नर्तिष्यथः	नर्तिष्यथ	नृत्येः	नृत्येतम्	नृत्येत
नर्तिष्यामि	नर्तिष्यावः	नर्तिष्यामः	नृत्येयम्	नृत्येव	नृत्येम

लोट्

नृत्यतु / नृत्यतात्	नृत्यताम्	नृत्यन्तु
नृत्य / नृत्यतात्	नृत्यतम्	नृत्यत
नृत्यानि	नृत्याव	नृत्याम

विद्-सत्तायाम् (आत्मनेपदी)

लट्			लङ्		
विद्यते	विद्येते	विद्यन्ते	अविद्यत	अविद्येताम्	अविद्यन्त
विद्यसे	विद्येथे	विद्यध्वे	अविद्यथाः	अविद्येथाम्	अविद्यध्वम्
विद्ये	विद्यावहे	विद्यामहे	अविद्ये	अविद्यावहि	अविद्यामहि

ऌट्			विधिलिङ्		
वेत्स्यते	वेत्स्येते	वेत्स्यन्ते	विद्येत	विद्येयाताम्	विद्येरन्
वेत्स्यसे	वेत्स्येथे	वेत्स्यध्वे	विद्येथाः	विद्येयाथाम्	विद्येध्वम्
वेत्स्ये	वेत्स्यावहे	वेत्स्यामहे	विद्येय	विद्येवहि	विद्येमहि

लोट्

विद्यताम्	विद्येताम्	विद्यन्ताम्
विद्यस्व	विद्येथाम्	विद्यध्वम्
विद्यै	विद्यावहै	विद्यामहै

स्वादिगणः (पञ्चमगणः)

चिञ्(चि)-चयने (उभयपदी)

परस्मैपदिरूपाणि

लट्			लङ्		
चिनोति	चिनुतः	चिन्वन्ति	अचिनोत्	अचिनुताम्	अचिन्वन्
चिनोषि	चिनुथः	चिनुथ	अचिनोः	अचिनुतम्	अचिनुत
चिनोमि	चिनुवः / चिन्वः	चिनुमः / चिन्मः	अचिनवम्	अचिनुव / अचिन्व	अचिनुम / अचिन्म

लृट्			विधिलिङ्		
चेष्यति	चेष्यतः	चेष्यन्ति	चिनुयात्	चिनुयाताम्	चिनुयुः
चेष्यसि	चेष्यथः	चेष्यथ	चिनुयाः	चिनुयातम्	चिनुयात
चेष्यामि	चेष्यावः	चेष्यामः	चिनुयाम्	चिनुयाव	चिनुयाम

लोट्		
चिनोतु / चिनुतात्	चिनुताम्	चिन्वन्तु
चिनु / चिनुतात्	चिनुतम्	चिनुत
चिनवानि	चिनवाव	चिनवाम

आत्मनेपदिरूपाणि

लट्			लङ्		
चिनुते	चिन्वाते	चिन्वते	अचिनुत	अचिन्वाताम्	अचिन्वत
चिनुषे	चिन्वाथे	चिनुध्वे	अचिनुथाः	अचिन्वाथाम्	अचिनुध्वम्
चिन्व	चिनुवहे / चिन्वहे	चिनुमहे / चिन्महे	अचिन्वि	अचिनुवहि / अचिन्वहि	अचिनुमहि / अचिन्महि

लृट्			विधिलिङ्		
चेष्यते	चेष्येते	चेष्यन्ते	चिन्वीत	चिन्वीयाताम्	चिन्वीरन्
चेष्यसे	चेष्येथे	चेष्यध्वे	चिन्वीथाः	चिन्वीयाथाम्	चिन्वीध्वम्
चेष्ये	चेष्यावहे	चेष्यामहे	चिन्वीय	चिन्वीवहि	चिन्वीमहि

लोट्		
चिनुताम्	चिन्वाताम्	चिन्वताम्
चिनुष्व	चिन्वाथाम्	चिनुध्वम्
चिनवै	चिनवावहै	चिनवामहै

तुदादिगणः (षष्ठगणः)

तुद-व्यथने (उभयपदी) परस्मैपदिरूपाणि

लट्			लङ्		
तुदति	तुदतः	तुदन्ति	अतुदत्	अतुदताम्	अतुदन्
तुदसि	तुदथः	तुदथ	अतुदः	अतुदतम्	अतुदत
तुदामि	तुदावः	तुदामः	अतुदम्	अतुदाव	अतुदाम

लृट्			विधिलिङ्		
तोत्स्यति	तोत्स्यतः	तोत्स्यन्ति	तुदेत्	तुदेताम्	तुदेयुः
तोत्स्यसि	तोत्स्यथः	तोत्स्यथ	तुदेः	तुदेतम्	तुदेत
तोत्स्यामि	तोत्स्यावः	तोत्स्यामः	तुदेयम्	तुदेव	तुदेम

लोट्		
तुदतु / तुदतात्	तुदताम्	तुदन्तु
तुद / तुदतात्	तुदतम्	तुदत
तुदानि	तुदाव	तुदाम

आत्मनेपदिरूपाणि

लट्			लङ्		
तुदते	तुदेते	तुदन्ते	अतुदत	अतुदेताम्	अतुदन्त
तुदसे	तुदेथे	तुदध्वे	अतुदथाः	अतुदेथाम्	अतुदध्वम्
तुदे	तुदावहे	तुदामहे	अतुदे	अतुदावहि	अतुदामहि

लृट्			विधिलिङ्		
तोत्स्यते	तोत्स्येते	तोत्स्यन्ते	तुदेत	तुदेयाताम्	तुदेरन्
तोत्स्यसे	तोत्स्येथे	तोत्स्यध्वे	तुदेथाः	तुदेयाथाम्	तुदेध्वम्
तोत्स्ये	तोत्स्यावहे	तोत्स्यामहे	तुदेय	तुदेवहि	तुदेमहि

लोट्		
तुदताम्	तुदेताम्	तुदन्ताम्
तुदस्व	तुदेथाम्	तुदध्वम्
तुदै	तुदावहै	तुदामहै

रुधादिगणः (सप्तमगणः)

भिदिर्-विदारणे (उभयपदी)

परस्मैपदिरूपाणि

लट्			लङ्		
भिनत्ति	भिन्तः	भिन्दन्ति	अभिनत्-द्	अभिन्ताम्	अभिन्दन्
भिनत्सि	भिन्त्थः	भिन्त्थ	अभिनः	अभिन्तम्	अभिन्त
भिनद्मि	भिन्द्वः	भिन्द्मः	अभिनदम्	अभिन्द्व	अभिन्द्म

लृट्			विधिलिङ्		
भेत्स्यति	भेत्स्यतः	भेत्स्यन्ति	भिन्द्यात्	भिन्द्याताम्	भिन्द्युः
भेत्स्यसि	भेत्स्यथः	भेत्स्यथ	भिन्द्याः	भिन्द्यातम्	भिन्द्यात
भेत्स्यामि	भेत्स्यावः	भेत्स्यामः	भिन्द्याम्	भिन्द्याव	भिन्द्याम

लोट्		
भिनत्तु, भिन्तात्	भिन्ताम्	भिन्दन्तु
भिन्द्धि, भिन्तात्	भिन्तम्	भिन्त
भिनदानि	भिनदाव	भिनदाम

आत्मनेपदिरूपाणि

लट्			लङ्		
भिन्ते	भिन्दाते	भिन्दते	अभिन्त	अभिन्दाताम्	अभिन्दत
भिन्त्से	भिन्दाथे	भिन्द्ध्वे	अभिन्त्थाः	अभिन्दाथाम्	अभिन्दध्वम्
भिन्दे	भिन्द्वहे	भिन्द्महे	अभिन्दि	अभिन्द्वहि	अभिन्द्महि

लृट्			विधिलिङ्		
भेत्स्यते	भेत्स्येते	भेत्स्यन्ते	भिन्दीत	भिन्दीयाताम्	भिन्दीरन्
भेत्स्यसे	भेत्स्येथे	भेत्स्यध्वे	भिन्दीथाः	भिन्दीयाथाम्	भिन्दीध्वम्
भेत्स्ये	भेत्स्यावहे	भेत्स्यामहे	भिन्दीय	भिन्दीवहि	भिन्दीमहि

लोट्		
भिन्ताम्	भिन्दाताम्	भिन्दताम्
भिन्त्स्व	भिन्दाथाम्	भिन्द्ध्वम्
भिनदै	भिनदावहै	भिनदामहै

तनादिगणः (अष्टमगणः)

(डु) कृञ् (कृ) - करणे (उभयपदी)

परस्मैपदिरूपाणि

लट्			लङ्		
करोति	कुरुतः	कुर्वन्ति	अकरोत्	अकुरुताम्	अकुर्वन्
करोषि	कुरुथः	कुरुथ	अकरोः	अकुरुतम्	अकुरुत
करोमि	कुर्वः	कुर्मः	अकरवम्	अकुर्व	अकुर्म

लृट्			विधिलिङ्		
करिष्यति	करिष्यतः	करिष्यन्ति	कुर्यात्	कुर्याताम्	कुर्युः
करिष्यसि	करिष्यथः	करिष्यथ	कुर्याः	कुर्यातम्	कुर्यात
करिष्यामि	करिष्यावः	करिष्यामः	कुर्याम्	कुर्याव	कुर्याम

लोट्		
करोतु / कुरुतात्	कुरुताम्	कुर्वन्तु
कुरु / कुरुतात्	कुरुतम्	कुरुत
करवाणि	करवाव	करवाम

आत्मनेपदिरूपाणि

लट्			लङ्		
कुरुते	कुर्वाते	कुर्वते	अकुरुत	अकुर्वाताम्	अकुर्वत
कुरुषे	कुर्वाथे	कुरुध्वे	अकुरुथाः	अकुर्वाथाम्	अकुरुध्वम्
कुर्वे	कुर्वहे	कुर्महे	अकुर्वि	अकुर्वहि	अकुर्महि

लृट्			विधिलिङ्		
करिष्यते	करिष्येते	करिष्यन्ते	कुर्वीत	कुर्वीयाताम्	कुर्वीरन्
करिष्यसे	करिष्येथे	करिष्यध्वे	कुर्वीथाः	कुर्वीयाथाम्	कुर्वीध्वम्
करिष्ये	करिष्यावहे	करिष्यामहे	कुर्वीय	कुर्वीवहि	कुर्वीमहि

लोट्		
कुरुताम्	कुर्वाताम्	कुर्वताम्
कुरुष्व	कुर्वाथाम्	कुरुध्वम्
करवै	करवावहै	करवामहै

क्र्यादिगणः (नवमगणः)

क्रीञ् - द्रव्यविनिमये (उभयपदी)

परस्मैपदिरूपाणि

लट्			लङ्		
क्रीणाति	क्रीणीतः	क्रीणन्ति	अक्रीणीत्	अक्रीणीताम्	अक्रीणन्
क्रीणासि	क्रीणीथः	क्रीणीथ	अक्रीणाः	अक्रीणीतम्	अक्रीणीत
क्रीणामि	क्रीणीवः	क्रीणीमः	अक्रीणाम्	अक्रीणीव	अक्रीणीम

लृट्			विधिलिङ्		
क्रेष्यति	क्रेष्यतः	क्रेष्यन्ति	क्रीणीयात्	क्रीणीयाताम्	क्रीणीयुः
क्रेष्यसि	क्रेष्यथः	क्रेष्यथ	क्रीणीयाः	क्रीणीयातम्	क्रीणीयात
क्रेष्यामि	क्रेष्यावः	क्रेष्यामः	क्रीणीयाम्	क्रीणीयाव	क्रीणीयाम

लोट्		
क्रीणातु / क्रीणीतात्	क्रीणीताम्	क्रीणन्तु
क्रीणीहि / क्रीणीतात्	क्रीणीतम्	क्रीणीत
क्रीणानि	क्रीणाव	क्रीणाम

आत्मनेपदिरूपाणि

लट्			लङ्		
क्रीणीते	क्रीणाते	क्रीणते	अक्रीणीत	अक्रीणाताम्	अक्रीणत
क्रीणीषे	क्रीणाथे	क्रीणीध्वे	अक्रीणीथाः	अक्रीणाथाम्	अक्रीणीध्वम्
क्रीणे	क्रीणीवहे	क्रीणीमहे	अक्रीणि	अक्रीणीवहि	अक्रीणीमहि

लृट्			विधिलिङ्		
क्रेष्यते	क्रेष्येते	क्रेष्यन्ते	क्रीणीत	क्रीणीयाताम्	क्रीणीरन्
क्रेष्यसे	क्रेष्येथे	क्रेष्यध्वे	क्रीणीथाः	क्रीणीयाथाम्	क्रीणीध्वम्
क्रेष्ये	क्रेष्यावहे	क्रेष्यामहे	क्रीणीय	क्रीणीवहि	क्रीणीमहि

लोट्

क्रीणीताम्	क्रीणाताम्	क्रीणताम्
क्रीणीष्व	क्रीणाथाम्	क्रीणीध्वम्
क्रीणै	क्रीणावहै	क्रीणामहै

चुरादिगणः (दशमगणः)

चुर - स्तेये (उभयपदी)

परस्मैपदिरूपाणि

लट्			लङ्		
चोरयति	चोरयतः	चोरयन्ति	अचोरयत्	अचोरयताम्	अचोरयन्
चोरयसि	चोरयथः	चोरयथ	अचोरयः	अचोरयतम्	अचोरयत
चोरयामि	चोरयावः	चोरयामः	अचोरयम्	अचोरयाव	अचोरयाम

लृट्			विधिलिङ्		
चोरयिष्यति	चोरयिष्यतः	चोरयिष्यन्ति	चोरयेत्	चोरयेताम्	चोरयेयुः
चोरथिष्यसि	चोरयिष्यथः	चोरयिष्यथ	चोरयेः	चोरयेतम्	चोरयेत
चोरयिष्यामि	चोरयिष्यावः	चोरयिष्यामः	चोरयेयम्	चोरयेव	चोरयेम

लोट्

चोरयतु / चोरयतात्	चोरयताम्	चोरयन्तु
चोरय / चोरयतात्	चोरयतम्	चोरयत
चोरयाणि	चोरयाव	चोरयाम

आत्मनेपदिरूपाणि

लट्			लङ्		
चोरयते	चोरयेते	चोरयन्ते	अचोरयत	अचोरयेताम्	अचोरयन्त
चोरयसे	चोरयेथे	चोरयध्वे	अचोरयथाः	अचोरयेथाम्	अचोरयध्वम्
चोरये	चोरयावहे	चोरयामहे	अचोरये	अचोरयावहि	अचोरयामहि

लृट्			विधिलिङ्		
चोरयिष्यते	चोरयिष्येते	चोरयिष्यन्ते	चोरयेत	चोरयेयाताम्	चोरयेरन्
चोरयिष्यसे	चोरयिष्येथे	चोरयिष्यध्वे	चोरयेथाः	चोरयेयाथाम्	चोरयेध्वम्
चोरयिष्ये	चोरयिष्यावहे	चोरयिष्यामहे	चोरयेय	चोरयेवहि	चोरयेमहि

लोट्

चोरयताम्	चोरयेताम्	चोरयन्ताम्
चोरयस्व	चोरयेथाम्	चोरयध्वम्
चोरयै	चोरयावहै	चोरयामहै

* * *

Dear participant,

It is a great source of pleasure that you have learnt the syllabus in Parichaya There will be an examination later. A question paper along with its answers is enclosed. Besides this another question paper is also enclosed. By studying this, your preparation for the examination will be well begun.

परिचयपरीक्षा

आदर्श प्रश्नपत्रिका-१

Model Question Paper - 1

समयः-सार्धघण्टाद्वयम् **अङ्काः-१००**

I. Explain any two in English.

१. कार्याणां कर्मणा पारं यो गच्छति स बुद्धिमान् ।

२. आलस्यं हि मनुष्याणां शरीरस्थो महान् रिपुः ।

३. इन्द्रोऽपि लघुतां याति स्वयं प्रख्यापितैः गुणैः ।

II. Write the अन्वयार्थ of any one shloka in English.

१. ईप्सितं तदवज्ञानाद् विद्धि सार्गलमात्मनः ।
प्रतिबध्नाति हि श्रेयः पूज्यपूजाव्यतिक्रमः ॥

२. पुरा शक्रमुपस्थाय तवोर्वीं प्रति यास्यतः ।
आसीत् कल्पतरुच्छायाम् आश्रिता सुरभिः पथि ॥

III. Write the meaning in English.

१. क्षालयामि तव पादपङ्कजं नाथ ! दारुदृषदोः किमन्तरम् ?
मानुषीकरणचूर्णमस्ति ते पादयोरिति कथा प्रथीयसी ॥

२. दामोदरकराघात-विह्वलीकृतचेतसा ।
दृष्टं चाणूरमल्लेन शतचन्द्रं नभस्तलम् ॥

IV. Explain the subhashitas in English.

१. व्याघ्रीव तिष्ठति जरा परितर्जयन्ती
रोगाश्च शत्रव इव प्रहरन्ति देहम् ।

आयुः परिस्रवति भिन्नघटादिवाम्भः
लोकस्तथाप्यहितमाचरतीति चित्रम् ॥

२. विपदि धैर्यमथाभ्युदये क्षमा
सदसि वाक्पटुता युधि विक्रमः ।
यशसि चाभिरुचिर्व्यसनं श्रुतौ
प्रकृतिसिद्धमिदं हि महात्मनाम् ॥

V. Answer any ten questions in Samskrit.

१. दिलीपस्य कुलगुरुः कः ?

२. रघुकुले निकृष्टः नृपः कः ?

३. रघुवंशे प्रथमः पुरुषः कः ?

४. दिलीपः नन्दिनीं कति दिनानि सेवितवान् ?

५. रघुः कं यागं कृतवान् ?

६. कौत्सः कस्य शिष्यः आसीत् ?

७. विष्णुः देवान् किम् उक्तवान् ?

८. इन्दुमती कथं मृता ?

९. दशरथः किमर्थं देवलोकं गतवान् ?

१०. मनस्वी कार्यार्थी किं न गणयति ?

११. वित्तवतां गुणः कः ?

१२. मनुष्याणां शरीरस्थो महान् रिपुः कः ?

VI. Write short note on any two : (five-six sentences) in Samskrit.

१. रामायणम् २. कालिदासः

३. अव्ययम् ४. नन्दिनीधेनुः

VII. Explain according to the context of any five in English.

१. अहं शिवस्य सेवकः ।

२. अतः तव सन्ततिः नास्ति ।

३. त्वं निर्धनः । अन्यत्र गच्छामि ।

४. आचार्याय कोटिशः धेनुदानं कुरु ।

५. पुत्रशोकात् तवापि मरणं भविष्यति ।

६. मया परीक्षा कृता ।

७. तव अपकीर्तिः भवति । अश्वं त्यज ।

VIII. Frame Samskrit sentences using any eight words.

१. दृष्टवान्, २. गत्वा, ३. यदि-तर्हि, ४. विना, ५. सह,
६. गच्छन्ती, ७. कम्पते, ८. पीत्वा, ९. गन्तुम्, १०. प्रणम्य ।

IX Write the singular and plural forms in the mentioned विभक्ति of any six words.

१. हरिः - चतुर्थी, २. अहम् - तृतीया, ३. माला - षष्ठी
४. गुरुः - प्रथमा, ५. नदी - सप्तमी, ६. सा - द्वितीया
६. रामः - तृतीया, ८. मतिः - पञ्चमी

X. अ) Change the voice.

१. सेवकः जलं नयति ।
२. रमया पाठः पठितः ।
३. बालिकाभिः गीतं गीयते ।
४. ते भोजनं कुर्वन्तु ।

आ) After observing the first two words, give the corresponding form of the third word.

१. गच्छति - गत्वा, पश्यति - ....
२. पठति - पठितुम्, करोति - ....
३. पिबति - पीयते, तिष्ठति - ....
४. स्मरति - स्मरणीयम्, वदति - ....
५. खादति - खादितः, पश्यति - ....
६. शृणोति - श्रुतवती, पृच्छति - ....

इ) Correct the sentences.

१. गृहेण बहिः वृक्षः अस्ति ।
२. अहं तस्य साकं गच्छामि ।
३. तानि फलानि मधुराः सन्ति ।

४. सः बालकस्य नाम श्रीधरः इति ।
५. युधिष्ठिरः पाण्डवैः ज्येष्ठः ।
६. लक्ष्मीः कमले अधितिष्ठति ।

ई) Give the plural forms of the following sentences.

१. कपिः वृक्षम् आरोहति ।
२. गुरुः कथां वदति ।
३. महिला श्लोकं गायति ।
४. तरुणी मन्दिरं प्रविशति ।

उ) Match the following :

अ	आ
१. श्रवणः	उपायः
२. गरिमा	कुलपर्वतः
३. विदर्भः	रसः
४. विन्ध्यः	मुनिकुमारः
५. भेदः	सिद्धिः
६. रौद्रः	देशः

XI. Translate into Samskrit.

1. I write on the book with a pen.
2. You also come along with me.
3. Janamejaya was the grandson of Abhimanyu.
4. Maharaja Aja looked after his people like his own children.
5. Valmiki's ashram is on the banks of river Tamasa.

XII. Translate into English.

१. इदं सन्मित्रलक्षणम् इति सन्तः प्रवदन्ति ।
२. विमर्शकः काव्यस्य परिशीलनं करोति ।
३. रमेशः लेखन्याः विक्रयणं करोति ।
४. बालकेन अङ्गुल्या गणना क्रियते ।
५. सेवकः जलम् आहर्तुं गच्छतु ।

आदर्श प्रश्नपत्रिका-२

Model Question Paper - 2

समयः-सार्धघण्टाद्वयम् **अङ्काः-१००**

I. अ) Explain any two proverbs in English.

१. गृहीत इव केशेषु मृत्युना धर्ममाचरेत् ।

२. अनुक्तमप्यूहति पण्डितो जनः ।

३. कार्याणां कर्मणा पारं यो गच्छति स बुद्धिमान् ।

आ) Write the **अन्वयार्थ** of any one **श्लोक.**

१. तयोर्जगृहतुः पादान् राजा राज्ञी च मागधी ।
तौ गुरुर्गुरुपत्नी च प्रीत्या प्रतिननन्दतुः ॥

२. उपपन्नं ननु शिवं सप्तस्वङ्गेषु यस्य मे ।
दैवीनां मानुषीणां च प्रतिहर्ता त्वमापदाम् ।

II. अ) Give the meaning and solution to the riddle.

आगताः पाण्डवाः सर्वे दुर्योधनसमीहया ।
तस्मै गां च सुवर्णं च रत्नानि विविधानि च ॥

आ) Write the meaning in English.

रे रे रासभ वस्त्रभारवहनात् कुग्रासमश्नासि किम्
राजाश्वावसथं प्रयाहि, चणकाभ्यूषं सुखं भक्षय ।
सर्वान् पुच्छवतो हया इति वदन्त्यत्राधिकारे स्थिताः
राजा तैरुपदिष्टमेव मनुते सत्यं तटस्थाः परे ॥

III. Write the meaning of the following subhashitas in English.

१. पापान्निवारयति योजयते हिताय
गुह्यं निगूहति गुणान् प्रकटीकरोति ।
आपद्गतं च न जहाति ददाति काले
सन्मित्रलक्षणमिदं प्रवदन्ति सन्तः ॥

२. पद्माकरं दिनकरो विकचीकरोति
चन्द्रो विकासयति कैरवचक्रवालम् ।

नाभ्यर्थितो जलधरोऽपि जलं ददाति
सन्तः स्वयं परहिते निहिताभियोगाः ॥

IV. Answer any ten in Samskrita.

१. इन्द्रं द्रष्टुं रघवे का अनुग्रहं कृतवती ?

२. इन्द्रः रघवे कं वरं दत्तवान् ?

३. भोजः कस्य देशस्य राजा ? तस्य अनुजा का ?

४. रघुवंशे कः प्रथमः पुरुषः ?

५. दिलीपः कया सह वसिष्ठाश्रमं गतवान् ?

६. दशरथः किमर्थं देवलोकं गतवान् ?

७. रावणः कः ? सः कान् पीडयति स्म ?

८. कौत्सः कस्य शिष्यः ?

९. नन्दिनी कस्याः पुत्री ? सा कस्य आश्रमे आसीत् ?

१०. रघुः कं यागं कृतवान् ?

११. के नीचकर्माणि न समाचरन्ति ?

१२. सर्वलोकस्य दासाः के भवन्ति ?

V. Write shortnotes (5-6 sentences) on any two in Samskrita.

१. दशरथः, २. कौत्सः, ३. रामायणम्, ४. अव्ययम्

VI. Explain according to the context of any five in English.

१. ''आचार्यस्य धेनुं त्यज ।''

२. ''अहं शिवस्य सेवकः ।''

३. ''गुरवे कियत् धनं दातव्यम् ?''

४. ''अहं शतक्रतुः इति प्रसिद्धः ।''

५. ''अश्वस्य अपहरणं हीनकार्यम् ।''

६. ''पुत्रशोकात् तवापि मरणं भविष्यति ।''

७. ''मया परीक्षा कृता ।''

VII. अ) Write the singular and plural forms (in mentioned विभक्ति) of any six words.

१. हरिः - पञ्चमी　　२. लता - सप्तमी

३. गुरुः - तृतीया　　४. त्वं (युष्मद्) - चतुर्थी

५. तद् (पुं) सः - षष्ठी　　६. रामः - द्वितीया

७. नदी - सप्तमी　　८. सा - तृतीया

आ) Make sentences of any eight.

१. पठन्ती, २. सह, ३. वर्तते, ४. गतवती, ५. पीत्वा, ६. द्रष्टुम्, ७. विना, ८. लिखामि, ९. स्मरणीयम्, १०. अपाहरत्

इ) Change the voice.

१. रमा पद्यं पठति ।

२. तेन पाठाः पठिताः ।

३. त्वया कुत्र गम्यते ?

४. गोपालः पत्रं प्रेषितवान् ।

ई) Correct the following :

१. लता रामस्य सह गच्छति ।

२. अहं भोजनं करोति ।

३. ते बालिकाः विद्यालयम् आगच्छत् ।

४. सा बालिका कुत्र गच्छन्ति ?

५. तानि पुष्पाणि सुन्दराः सन्ति ।

उ) Write the plural form of the following sentences.

१. मुनिः तपः करोति ।　　२. बालकः विद्यालयं गतवान् ।

३. बालिका पद्यं पठति ।　　४. अहं ग्रामम् अगच्छम् ।

५. त्वम् अत्र उपविश ।

VIII. अ) After observing the first two words write the corresponding form of the third word.

१. करोति - कृत्वा,　　वदति.................।

२. खादति - खादितवान् ,　　पश्यति.................।

३. लिखति - लिख्यते,　　पिबति.................।

४. गच्छति - अगच्छत् ,　　क्रीडति.................।

५. स्मरति - स्मर्तव्यम् ,　　नयति.................।

६. पश्यति - द्रष्टुम् ,　　खादति.................।

आ) Match the following :

१. अग्निवर्णः	उपायः
२. ऐरावतः	प्राणवायुः
३. कालिदासः	रसः
४. दण्डः	नृपः
५. उदानः	दिग्गजः
६. करुणः	कविः

IX. अ) Translate into Samskritam.

1. There was a jewel named 'Jaitrabharanam' in his hand.
2. The book was taken by him.
3. You sit with him.
4. River flows from the mountain.
5. Fruit falls from the tree.

आ) Translate into English.

१. रघुवंशस्य नृपाः शैशवे विद्याम् अधीतवन्तः ।

२. सर्वे जनाः उदयमानस्य सूर्यस्य किरणान् दृष्ट्वा हृष्यन्ति ।

३. आलस्यं हि मनुष्याणां शरीरस्थो महान् रिपुः ।

४. आभरणस्य अन्वेषणार्थं कुशः बहु प्रयत्नं कृतवान् ।

५. रामादय. सरयूनद्यां देहत्यागं कृतवन्तः ।

Answer Paper to आदर्शप्रश्नपत्रिका-२

I. अ) (i) गृहीत इव केशेषु मृत्युना धर्ममाचरेत् ।

A person must practise Dharma. Many youngsters feel that the practise of Dharma is only for the old. This notion is wrong. Dharma should be practiced as though death has held by the hair. Any time a person can meet death. So Dharma must be practiced allways.

(ii) अनुक्तमप्यूहति पण्डितो जनः ।

A wise person can understand many things. Even untold things can be properly guessed or understood by the wise.

(iii) कार्याणां कर्मणा पारं यो गच्छति स बुद्धिमान् ।

This saying is from Ramayana. To achieve any object needs effort. Some persons abandon midway due to the obstacles. That person is indeed a wise person, who achieves his end with effort.

आ) 1. Refer 3rd lesson.
2. Refer 4th lesson.

II. अ) आगताः पाण्डवाः सर्वे दुर्योधनसमीहया ।
तस्मै गां च सुवर्णं च रत्नानि विविधानि च ॥
(Refer 3rd lesson)

आ) रे रे राक्षस.........तटस्थाः परे ॥ (Refer 5th lesson)

III. (i) पापान्निवारयति.........सन्तः ॥ Refer 7th lesson.
(ii) पद्माकरं.......योगाः ॥ Refer 5th lesson.

IV. १. इन्द्रं द्रष्टुं रघवे का अनुग्रहं कृतवती ?
इन्द्रं द्रष्टुं वसिष्ठस्य धेनुः नन्दिनी अनुग्रहं कृतवती ।
(Refer 4th lesson.)

२. इन्द्रः रघवे कं वरं दत्तवान् ?
"अश्वं विना अपि यागः पूर्णः भवतु; यागफलं च भवतु" इति वरम् इन्द्रः रघवे दत्तवान् । (Refer 5th lesson)

३. भोजः कस्य देशस्य राजा ? तस्य अनुजा का ?
भोजः विदर्भदेशस्य राजा । तस्य अनुजा इन्दुमती ।
(Refer 6th lesson)

४. रघुवंशे कः प्रथमः पुरुषः ?
रघुवंशे प्रथमः पुरुषः वैवस्वतमनुः । (Refer 1st lesson)

५. दिलीपः कया सह वसिष्ठाश्रमं गतवान् ?
दिलीपः सुदक्षिणया सह वसिष्ठाश्रमं गतवान् । (Refer 1st lesson)

६. दशरथः किमर्थं देवलोकं गतवान् ?
दशरथः देवेन्द्रस्य साहाय्यार्थं देवलोकं गतवान् । (Refer 7th lesson.)

७. रावणः कः ? सः कान् पीडयति स्म ?
रावणः राक्षसराजः । सः देवान् पीडयति स्म । (Refer 8th lesson)

८. कौत्सः कस्य शिष्यः ?
कौत्सः वरतन्तुमुनेः शिष्यः । (Refer 5th lesson)

९. नन्दिनी कस्याः पुत्री ? सा कस्य आश्रमे आसीत् ?
नन्दिनी कामधेनोः पुत्री । सा वसिष्ठस्य आश्रमे आसीत् ।
(Refer 1st lesson)

१०. रघुः कं यागं कृतवान् ?
रघुः 'विश्वजिद्'यागं कृतवान् । (Refer 5th lesson.)

V. १. दशरथः-

दशरथः अयोध्यायाः राजा आसीत् । तस्य पिता अजः । तस्य पुत्राः- श्रीरामः, भरतः, लक्ष्मणः, शत्रुघ्नः च । सः वीरः आसीत् । देवेन्द्रस्य साहाय्यार्थं सः देवलोकं गत्वा असुरैः सह युद्धं कृतवान् ।
(Refer 7th and 8th lesson)

२. कौत्सः- (Refer 5th lesson.)
३. रामायणम्- (Refer 8th lesson.)
४. अव्ययम् - (Refer 8th lesson.)

VI. 1. ''आचार्यस्य धेनुं त्यज ।''
King Dilipa was asked by his preceptor Vasishta to serve the preceptor's cow-Nandini. One day while Nandini was grazing; she was attacked by a lion. Then King Dilipa requests the lion to set free the cow, and instead eat him - the king. At that time Dilipa told this sentence to the lion- ''Leave the cow of the Acharya.'' (Refer 3rd lesson)

२. ''अहं शिवस्य सेवकः ।'' Refer 2nd lesson.
३. ''गुरवे कियत् धनं दातव्यम् ?'' Refer 5th lesson.
४. ''अहं शतक्रतुः इति प्रसिद्धः ।'' Refer 4th lesson.
५. ''अश्वस्य अपहरणं हीनकार्यम् ।'' Refer 4th lesson.
६. ''पुत्रशोकात् तवापि मरणं भविष्यति ।'' Refer 7th lesson.
७. ''मया परीक्षा कृता ।'' Refer 3rd lesson.

VII. अ)

	एकवचनम्	बहुवचनम्
१. हरिः (पं) -	हरेः	हरिभ्यः
२. लता (स)-	लतायाम्	लतासु
३. गुरुः (तृ)-	गुरुणा	गुरुभिः
४. त्वम् (युष्मद्)(च) -	तुभ्यम्	युष्मभ्यम्
५. तद् (पु)(ष) -	तस्य	तेषाम्
६. रामः (द्वि) -	रामम्	रामान्
७. नदी(स) -	नद्याम्	नदीषु
८. सा(तृ)-	तया	ताभिः

आ) १. बालिका पठन्ती गच्छति ।
२. रामेण सह लक्ष्मणः वनं गतवान् ।
३. सिंहः वने वर्तते ।
४. महिला मन्दिरं गतवती ।
५. बालकः दुग्धं पीत्वा पठति ।
६. सः मित्रं द्रष्टुं नगरं गतवान् ।
७. जलेन विना मृगाः न जीवन्ति ।
८. अहं पत्रं लिखामि ।
९. मनसा सततं स्मरणीयम् ।
१०. चोरः धनम् अपाहरत् ।

इ) १. रमा पद्यं पठति ।
रमया पद्यं पठ्यते ।
२. तेन पाठाः पठिताः ।
सः पाठान् पठितवान् ।
३. त्वया कुत्र गम्यते ?
त्वं कुत्र गच्छसि ?
४. गोपालः पत्रं प्रेषितवान् ।
गोपालेन पत्रं प्रेषितम् ।

ई) १. लता रामेण सह गच्छति ।
२. अहं भोजनं करोमि ।
३. ताः बालिकाः विद्यालयम् अगच्छन् ।
४. सा बालिका कुत्र गच्छति ?
५. तानि पुष्पाणि सुन्दराणि सन्ति ।

उ) १. मुनयः तपः कुर्वन्ति ।
२. बालकाः विद्यालयं गतवन्तः ।
३. बालिकाः पद्यं पठन्ति ।
४. वयं ग्रामम् अगच्छाम ।
५. यूयं अत्र उपविशथ ।

VIII अ) १. वदति - उक्त्वा ।
२. पश्यति - दृष्टवान् ।
३. पिबति - पीयते ।
४. क्रीडति - अक्रीडत् ।
५. नयति - नेतव्यम् ।
६. खादति - खादितुम् ।

आ) १. अग्निवर्णः - नृपः
२. ऐरावतः - दिग्गजः
३. कालिदासः - कविः
४. दण्डः - उपायः
५. उदानः - प्राणवायुः
६. करुणः - रसः

IX. अ) १. तस्य हस्ते 'जैत्राभरणम्' नाम वलयम् आसीत् ।
२. तेन पुस्तकं नीतम् ।
३. त्वं तेन सह उपविश ।
४. पर्वतेभ्यः नद्यः प्रवहन्ति ।
५. वृक्षात् फलानि पतन्ति ।

आ) 1. The kings of Raghu's race learnt the lores in their boyhood.
2. All people enjoy seeing the rays of the rising sun.
3. Laziness is, indeed, a great enemy residing in the body of men.
4. Kusha tried his best to find the ornament.
5. Rama and others gave up their bodies in the river Sarayu.

परि(इं)-X-जून्-९९, १०००

PA-E10

Wealth of Knowledge from Ancient India

ASTRONOMY

Astronomy has been considered as the father of all sciences. Man has been observing the motion of heavenly bodies from time immemorial and trying to account for this phenomenon.

* References to astronomical observations & calculations are found in several chapters of Mahabharat. One such is the 'unit of time' and its measurement. The western world has given the credit to Galilio (1564-1642) for measuring the time of the order of a second. We find in Mahabharat that even a fraction of second could be counted and measured as a unit of time. The following shloka gives some details of this practice.

काष्ठा निमेषा दश पञ्च चैव त्रिंशत्तु काष्ठा गणयेत् कलां ताम् ।
त्रिंशत्कलाश्चापि भवेन्मुहूर्तो भागः कलाया दशमश्च यः स्यात् ॥
त्रिंशन्मुहूर्तन्तु भवेदहश्च रात्रिश्च संख्या मुनिभिः प्रणीता ।
मासः स्मृतो रात्र्यहनी च त्रिंशत् संवत्सरो द्वादशमास उक्तः ॥
संवत्सरे द्वे त्वयने वदन्ति संख्याविदो दक्षिणमुत्तरं च ॥

Amarakosha, Vishnupurana, Manusmruti and several other Samskrit texts give a similar account of time.

* The waxing and waning of the moon is attributed to the relative motion of the earth and the moon.

यथा चन्द्रो ह्यमावास्याम् अलिङ्गत्वान्न दृश्यते ।
न च नाशोऽस्य भवति तथा विद्धि शरीरिणम् ॥
क्षीणकोशो ह्यमावास्यां चन्द्रमा च प्रकाशते ।
तद्वन्मूर्तिविमुक्तोऽसौ शरीरी नोपलभ्यते ॥
जन्म वृद्धिः क्षयश्चास्य प्रत्यक्षेणोपलभ्यते ।
सा तु चान्द्रमसी वृत्तिर्न तु तस्य शरीरिणः ॥

* Both solar and lunar calendars were in practice at that time. When Duryodhana disputes about the completion of thirteen years of t6he exile of Pandavas (Ajnathavasa), on the appearance of Arjuna in the battle field along with Uttarakumara, it is Bhishma who asserts that the period is over considering that additional two months have to be taken for every five years and that gives the exact period of exile.

४. मोदते - (लट्लकारस्य प्रथमपुरुष-एकवचनरूपम्)
५. नारी - (प्रथमाविभक्ति-बहुवचनरूपम्)
६. यच्छति - (तव्यत्प्रत्ययान्तरूपम्)

इ. ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ. Match the following. 3

अ	आ
१. उदानः	अ. ऋषिः
२. गरिमा	आ. बाणः
३. आङ्गीरसः	इ. प्राणः
४. सुप्रतीकः	ई. मासः
५. मार्गशीर्षः	उ. सिद्धिः
६. चूतः	ऊ.

10. अ. ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿರಿ. Tr

१. ನೀನು ನಾಳೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ

You will come tom

२. ಆಲಸ್ಯವೇ ಮನುಷ್ಯರ ಶ

Laziness indeed is the

३. ಪಟ್ಟಣವು ಅಂಗಡಿಗಳಿಂದ

The town looks beautifu

४. ಅವನು ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಕಾಡಿ

He went to the forest along

५. ಸಮಯವಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಾ

If there is time come to my h

आ. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿರಿ. Translate into E

१. पूर्वं भोजराजः धारानगरीं पालयति

२. जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसि

३. शतेन अश्वमेधैः देवेन्द्रपदवी लभ्यते ।

४. तस्य हस्ते जैत्राभरणं नाम वलयः आसीत्

५. यावत् सूर्यः तिष्ठति तावत् संस्कृतं विराजत

ई. ಯಾವುದಾದರೂ **ಎರಡನ್ನು** ಕುರಿತು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಐದು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
Write five sentences each in Samskrit for **any two** of the following. 5

१. कौत्सः २. द्वितीयाविभक्तिः ३. नन्दिनी

□□□

Please open 5 minutes before writing the answer.

ॐ

संस्कृतभारती

पत्रालयद्वारा संस्कृतम्

रिचयपरीक्षा

म् - विक्रम सं।। फाल्गुनशुक्लद्वितीया
भानुवासरः, २५.०२.२००१

ದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

glish. 4

खं, न च सुखम् ।

रेत् ।

पितैर्गुणैः ।

ದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

y Ten. 10

?

वान् ?

ु ? कस्मै न भवतु ?

ः दशति ?

. त्वं कया आस्वदसे ?

१०. तदा मूर्खोऽस्मि इति ज्वर इव मे मदो व्यपगतः । कदा व्यपगतः ?

११. तेषां लोकः दासायते । केषाम् ?

१२. कामधेनुः दिलीपं किम् इति शापं दत्तवती ?

3. ಕೆಳಗಿನ **ಒಂದು** ಚಾಟುಶ್ಲೋಕದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.
Write the meaning of **any One** of the following witty poem in English. 3

अ. तातेन कथितं पुत्र ! लेखं लिख ममाज्ञया ।
न तेन लिखितो लेखः पितुराज्ञा न लोपिता ।।

आ. मर्कटस्य सुरापानं मध्ये वृश्चिकदंशनम् ।

४. मोदते - (लट्लकारस्य प्रथमपुरुष-एकवचनरूपम्)
५. नारी - (प्रथमाविभक्ति-बहुवचनरूपम्)
६. यच्छति - (तव्यत्प्रत्ययान्तरूपम्)

इ. ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ. Match the following. 3

अ	आ
१. उदानः	अ. ऋषिः
२. गरिमा	आ. बाणः
३. आङ्गीरसः	इ. प्राणः
४. सुप्रतीकः	ई. मासः
५. मार्गशीर्षः	उ. सिद्धिः
६. चूतः	ऊ. दिग्गजः

10. अ. ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿರಿ. Translate into Samskrit. 5

१. ನೀನು ನಾಳೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಪುರದಿಂದ ಬರುತ್ತೀಯೆ.
You will come tomorrow from Lakshmana Pura.

२. ಆಲಸ್ಯವೇ ಮನುಷ್ಯರ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಶತ್ರು.
Laziness indeed is the big enemy residing in the body of men.

३. ಪಟ್ಟಣವು ಅಂಗಡಿಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ.
The town looks beautiful with shops.

४. ಅವನು ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದನು.
He went to the forest along with his wife.

५. ಸಮಯವಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಾ.
If there is time come to my house.

आ. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿರಿ. Translate into English. 5

१. पूर्वं भोजराजः धारानगरीं पालयति स्म ।
२. जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसि ।
३. शतेन अश्वमेधैः देवेन्द्रपदवी लभ्यते ।
४. तस्य हस्ते जैत्राभरणं नाम वलयः आसीत् ।
५. यावत् सूर्यः तिष्ठति तावत् संस्कृतं विराजते ।

ई. ಯಾವುದಾದರೂ ಎರಡನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಐದುವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
Write five sentences each in Samskrit for **any two** of the following. 5

१. कौत्सः २. द्वितीयाविभक्तिः ३. नन्दिनी

□□□

ॐ

संस्कृतभारती

पत्रालयद्वारा संस्कृतम्

परिचयपरीक्षा

समयः - घण्टात्रयम् दिनम् - विक्रम सं।। फाल्गुनशुक्लद्वितीया
अङ्काः - १०० भानुवासरः, २५.०२.२००१

1. ಎರಡು ಲೋಕೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.
Explain **any Two** sayings in English. 4

अ) मनस्वी कार्यार्थी न गणयति दुःखं, न च सुखम् ।
आ) गृहीत इव केशेषु मृत्युना धर्ममाचरेत् ।
इ) इन्द्रोऽपि लघुतां याति स्वयं प्रख्यापितैर्गुणैः ।

2. ಯಾವುದಾದರೂ **ಹತ್ತು** ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
Write the answers in Samskrit for **any Ten.** 10

१. दिलीपस्य आचार्यः कः ?
२. दिलीपः कति दिनानि नन्दिनीं सेवितवान् ?
३. कौत्सः कः ? सः रघोः समीपं कदा आगतवान् ?
४. अष्ट दिक्पालकाः के ?
५. लोकोत्तराणां चेतांसि कथं भवन्ति ?
६. पद्माकरं कः विकचीकरोति ?
७. शक्तिः कस्मै भवतु ? कस्मै न भवतु ?
८. सर्पः कैः दशति ?
९. त्वं कया आस्वदसे ?
१०. तदा मूर्खोऽस्मि इति ज्वर इव मे मदो व्यपगतः । कदा व्यपगतः ?
११. तेषां लोकः दासायते । केषाम् ?
१२. कामधेनुः दिलीपं किम् इति शापं दत्तवती ?

3. ಕೆಳಗಿನ **ಒಂದು** ಚಾಟುಶ್ಲೋಕದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.
Write the meaning of **any One** of the following witty poem in English. 3

अ. तातेन कथितं पुत्र ! लेखं लिख ममाज्ञया ।
न तेन लिखितो लेखः पितुराज्ञा न लोपिता ।।

आ. मर्कटस्य सुरापानं मध्ये वृश्चिकदंशनम् ।

तन्मध्ये भूतसञ्चारः यद्वा तद्वा भविष्यति ॥

4. ಕೆಳಗಿನ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ. 4
Write the meaning of the following puzzle in English and solve it.

अहं च त्वं च राजेन्द्र लोकनाथौ उभावपि ।
बहुव्रीहिरहं राजन् षष्ठीतत्पुरुषो भवान् ॥

5. ಈ ಸುಭಾಷಿತಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.
Explain the meaning of the following in English. 6

अ) न सा सभा यत्र न सन्ति वृद्धाः
वृद्धाः न ते ये न वदन्ति धर्मम् ।
धर्मो न वै यत्र च नास्ति सत्यम्
सत्यं न तद्यच्छलनानुविद्धम् ॥

आ) वनेऽपि सिंहा मृगमांसभक्षिणो
बुभुक्षिता नैव तृणं चरन्ति ।
एवं कुलीना व्यसनाभिभूता
न नीचकर्माणि समाचरन्ति ॥

6. अ. ಎರಡರ ಅನ್ವಯಾರ್ಥ ಮತ್ತು ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.
Write the prose order meaning and gist of **any Two** of the following in English. 8

अ. अथ यन्तारमादिश्य धुर्यान् विश्रामयेति सः ।
तामवारोहयत्पत्नीं रथादवततार च ॥

आ. दृष्ट्वेमं स्वजनं कृष्ण युयुत्सुं समुपस्थितम् ।
सीदन्ति मम गात्राणि मुखं च परिशुष्यति ॥

इ. इति वादिन एवास्य होतुराहुतिसाधनम् ।
अनिन्द्या नन्दिनी नाम धेनुराववृते वनात् ॥

आ. ನಾಲ್ಕನ್ನು ಸಂದರ್ಭಸಹಿತ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿ.
Explain **any Four** with reference to context in English. 12

१. त्वं निर्धनः, अन्यत्र गच्छामि ।
२. इदं जैत्राभरणं कन्यारत्नं च स्वीकुरु ।
३. लोकस्तथापि अहितमाचरतीति चित्रम् ।
४. प्रदक्षिणक्रियार्हायां तस्यां त्वं साधु नाचरः ।
५. इक्ष्वाकूणां दुरापेऽर्थे त्वदधीना हि सिद्धयः ।
६. अहम् एक एव शतक्रतुः । अन्यः शतक्रतुः लोके नास्ति ।

7. अ. ಯಾವುದಾದರೂ **ಹತ್ತು** ಪದಗಳನ್ನು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರಿ.
Use **any Ten** words of the following in your own sentences. 10

१. पठितवान् २. गत्वा ३. नीयते ४. द्रष्टुम् ५. खादितः
६. यदा-तदा ७. एव ८. विना ९. कदाचित् १०. रोचते
११. अस्माभिः १२. नगरे

आ. ಈ ಪದಗಳ ಏಕವಚನ ಮತ್ತು ಬಹುವಚನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಸೂಚಿತ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಎಂಟಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ)
Write the singular & plural forms in the mentioned case of **any Eight**. 8

१. युष्मत् - षष्ठी २. गुरुः - चतुर्थी ३. रामः - पञ्चमी
४. सा - तृतीया ५. अस्मद् - द्वितीया ६. ज्ञानम् - सप्तमी
७. हरिः - सम्बोधनम् ८. नदी - सप्तमी ९. रमा - षष्ठी

8. अ. ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಬರೆಯಿರಿ. Correct and Rewrite 4

१. सीता अरण्यं गतवान् ।
२. यागाश्वः इन्द्रेण अपहृतम् ।
३. बालकाः धीरः चतुरः भवेयुः ।
४. भवान् अपि मम सार्धं आगच्छसि वा ?

आ. ಪ್ರಯೋಗ ಬದಲಿಸಿ. (ಯಾವುದಾದರೂ ಎರಡು)
Change the voice of **any Two** of the following. 6

१. गुरुः शापपरिहारोपायं सूचितवान् ।
२. व्याघ्रेण वने मृगः खाद्यते ।
३. वयम् अद्य शालां गच्छामः ।
४. बालिकाः गीतं गायन्ति ।

9. अ. ವಚನ ಬದಲಾಯಿಸಿರಿ. Change the numbers. 4

१. उन्नतात् वृक्षात् पर्णम् अपतत् ।
२. जनकेन सह पुत्रः अपि आपणं गतवान् ।

आ. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳಿಗೆ ಆವರಣದಲ್ಲಿರುವ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.
Write the forms as directed in brackets for the following. 3

१. नमति - (क्त्वान्ताव्ययरूपम्)
२. नृत्यति - (तुमन्नन्ताव्ययरूपम्)
३. याचते - (भूतकर्तरिकृदन्त - पुल्लिङ्ग-एकवचनरूपम्)

(प. प. प.)

PRINTED BOOK

(clause 128 of p.o. Guide, part-1)

सविधे,

Dr. Demian Martins

संस्कृतम् संस्कृतम् संस्कृतम् संस्कृतम् संस्कृतम् संस्कृतम्

CONVENER
SAMSKRIT THROUGH CORRESPONDENCE
"AKSHARAM", 8TH CROSS, II PHASE
GIRINAGARA, BANGALORE-560 085
PHONE : 6721052